

EKSKURZIJA KOT MOTIVACIJSKA UČNA METODA USVAJANJA SLOVENŠČINE KOT DRUGEGA IN TUJEGA (PA TUDI PRVEGA/MATERNEGA) JEZIKA

ALENKA VALH LOPERT,¹ TATJANA VUČAJNK²

¹ Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija
alenska.valh@um.si

² Univerza v Celovcu, Inštitut za slavistiko, Celovec, Avstrija
tatjana.vucajnk@aau.at

V prispevku predstavljamo uspešen primer visokošolske pedagoške prakse, tj. metodo izkustvenega učenja, ki je za študentke in študente slovenskega jezika kot drugega in tujega jezika (pa tudi prvega jezika/materinščine) posebej pomembna, saj ponuja temelj za usvajanje, utrjevanje in sploh doživljanje ter seznanjanje z rabo slovenščine na terenu. Sodobni visokošolski pouk in visokošolska pedagoška praksa z uvajanjem metode ekskurzije kot izkustvenega učenja na osnovi čezmejnega meduniverzitetnega sodelovanja (Celovec, Maribor) utrjujeta in združujeta tako jezikovne (pisno in ustno sporazumevanje, prevajanje itd.) in medkulturne kompetence (kulinarika, kulturna dediščina, zgodovina itd.).

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.ff.5.2025.9](https://doi.org/10.18690/um.ff.5.2025.9)

ISBN

978-961-299-009-1

Ključne besede:

ekskurzija,
izkustveno učenje,
usvajanje slovenščine kot
prvega,
drugega in tujega jezika,
večjezičnost,
medkulturnost

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.5.2025.9](https://doi.org/10.18690/um.ff.5.2025.9)

ISBN
978-961-299-009-1

Keywords:

excursion,
experiential learning,
learning Slovenian as a first,
second and foreign
language,
multilingualism,
interculturality

EXCURSION AS A MOTIVATIONAL LEARNING METHOD FOR SLOVENIAN AS A SECOND AND FOREIGN (AS WELL AS FIRST) LANGUAGE

ALENKA VALH LOPERT,¹ TATJANA VUČAJNK²

¹ University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia
alenka.valh@um.si

² University of Klagenfurt, Institute of Slavic Studies, Klagenfurt, Austria
tatjana.vucajnk@aau.at

The experiential learning method, which we present in this paper as a successful example of higher education pedagogical practice, is especially important for students learning Slovenian as a second or foreign language (also for learning a first language/mother tongue) because it gives them a foundation for learning, consolidating, and generally experiencing and familiarizing themselves with the use of Slovenian in the real world. Contemporary higher education teaching and pedagogical practice consolidate and combine both, i.e., linguistic (written and oral communication, translation, etc.) and intercultural (cuisine, cultural heritage, history, etc.) competences. This could be achieved by introducing the excursion method as experiential learning based on cross-border inter-university cooperation (in this case between Klagenfurt and Maribor).

University of Maribor Press

1 Uvod

Predstavljen je uspešen primer visokošolske pedagoške prakse čezmejnega meduniverzitetnega sodelovanja, in sicer ekskurzije kot metode izkustvenega učenja pri usvajanju slovenščine kot drugega in tujega pa tudi prvega jezika. Študentke in študenti so poglobili svoje znanje o jeziku in v jeziku, jezikovni kulturi, kulturi govora, socialnih zvrsteh jezika, medkulturnem dialogu in aktivno delovali na področju medkulturnosti, kulture in kulturne dediščine, v slovenski kulinariki ter sploh spoznavali, doživljali slovenščino ter slovenstvo zunaj meja Republike Slovenije oz. znotraj Republike Avstrije. Uvedba te oblike dela je bila pri študentkah in študentih zelo dobro sprejeta že leta 2018, ko je bila izvedena prva strokovna interdisciplinarna ter povezovalna¹ ekskurzija, ustvarjalno vzdušje pa je pripomoglo k še večjemu zavedanju pomena slovenščine kot materinščine in slovenščine kot drugega in tujega jezika v obmejnem slovensko-nemškem pasu Radgonskega kota.

1.1 Pomen čezmejnega povezovanja z vidika Slovenije

V *Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025* (dalje ReNPJP 21–25) v točki 2 *Vsebinska opredelitev jezikovne politike Republike Slovenije 2021–2025 s cilji in ukrepi*, podrobneje v 2.1 *Uvod, splošni cilji in ukrepi*, je zapisano, da je:

»[Z]nanje jezikov [...] hkrati simbolna in praktična vrednota, ki mora biti dostopna vsakomur ne glede na kulturno, izobrazbeno ali premoženjsko ozadje. Priznavanje in omogočanje razvijanja raznojezičnosti oziroma jezikovnega repertoarja vsakega posameznika ali posameznice skozi različna življenjska obdobja vodita k jezikovni strpnosti in k spoštovanju jezikovnih razlik, jezikovnih pravic posameznic in posameznikov in skupin ter svobode izražanja. Zato Republika Slovenija skozi vsa njihova življenjska obdobja in na več ravneh skrbi za jezikovno izobraževanje vseh svojih državljanek in državljanov ter prebivalcev, **Slovenk in Slovencev v zamejstvu**² pa tudi Sloenk in Slovencev po svetu.«

¹ Gre za premišljeno in načrtno povezovanje, mreženje ter sodelovanje med univerzami v Avstriji, na katerih se ponuja bodisi študij bodisi druge oblike učenja slovenščine.

² Vse poudarke v citiranih delih sta naredili avtorici prispevka.

Prav tako (ReNPJP 21–25 2.2.1.2.1 *Slovenske skupnosti v sosednjih državah*) opozarja na upad govorcev na robovih slovenskega narodnega ozemlja – zlasti v Porabju, **na avstrijskem Koroškem in Štajerskem**, v zahodni Benečiji, Kanalski dolini, Reziji, na Tržaškem, Goriškem in Videmskem ter Hrvaškem – zato poudarja podporo rabi slovenščine:

»[G]ovorkam in govorcem slovenščine – tako tistim, za katere je slovenščina prvi jezik, kot tistim, **ki slovenščino uporabljajo kot drugi oziroma tuji jezik (dediščinski jezik)** – mora jezikovna politika omogočiti čim kakovostnejše pridobivanje in utrjevanje jezikovne zmožnosti, da bodo dobili osnove za samozavestno in učinkovito sporazumevanje v slovenščini v funkcijsko raznolikih sporazumevalnih situacijah. Obenem je pomembno tako poučujočim kot učečim se omogočiti, da pridobijo zmožnost nenehnega nadgrajevanja in širjenja izraznih zmožnosti v slovenščini.«

Nadalje je kot tretji cilj izpostavljena večja kakovost poučevanja in učenja slovenščine (ReNPJP 21–25 2.2.1.2.1 *Slovenske skupnosti v sosednjih državah*), in sicer kot »[...] **spodbujanje meduniverzitetnega sodelovanja**, na primer z vzpostavitvijo skupnega študijskega programa med univerzo iz zamejstva in univerzo ali drugim visokošolskim zavodom iz Republike Slovenije«. Kot kazalnik tretjega cilja se spodbuja izvajanje »[...] **dogodkov na področju čezmejnega sodelovanja s komponento medjezikovnega ozaveščanja, na področju medfakultetnega sodelovanja in na področju izmenjav med šolami**«, za kar so zadolžene tudi **univerze in drugi visokošolski zavodi**.

1.2 Pomen čezmejnega univerzitetnega povezovanja z vidika avstrijskih univerz, na katerih se izvaja študij slovenščine

Slovenistike na univerzah v Celovcu, Gradcu in na Dunaju, ki v avstrijskem govornem prostoru izvajajo tako pedagoški kot nepedagoški študij slovenščine, izhajajo iz treh ključnih premis: a) da se na študij vpisujejo dijakinje in dijaki z izrazito različno vstopno jezikovno ravno slovenščine³ (od brez predznanja⁴ pa tudi do ravni C2 oz. govork in govorcev slovenščine kot prvega jezika), b) da so skupine študentk in študentov običajno manj številčne, c) da slovenistike delujejo v izrazitem

³ Različne vstopne ravni slovenščine za vpis na univerzo določa tudi vsaka univerza posebej.

⁴ Tovrstna različna vstopna jezikovna raven se odraža tudi v Kurikulu za BA pedagoški študij slovenščine na Univerzi v Celovcu (Curriculum für das Bachelorstudium Lehramt Sekundarstufe Allgemeinbildung I Bachelor Programme for Teacher Education for Secondary Schools (General Education), Curriculum 2019 in der Fassung 2021) 2021: 538. Več o demografski situaciji pripadnikov slovenske narodne skupnosti v Študiji OGM (2022)

duhu večjezičnosti oz. raznojezičnosti ter interdisciplinarnosti. Na vse že omenjene univerze in posledično na študij slovenščine se vpisujejo tudi pripadniki slovenske narodne manjšine. »Sestavljajo jih udeleženci in udeleženke z različnih študijev (npr. ekonomije, mednarodnih odnosov, novinarstva, zgodovine, biologije ipd.), študenti in študentke slavistike s slovenščino kot prvim ali drugim jezikom pa so v manjšini.« (Ključevšek 2022: 127)

Študija, Položaj, raba jezika in perspektive slovenske narodne skupnosti na Koroškem – Študija OGM (2022) (v nadaljevanju OGM) izkazuje tudi izrazito razseljenost slovenske narodne skupnosti zunaj dvojezičnega prostora, pri čemer sta izpostavljeni mesti Gradec in Dunaj (OGM 2022: 14). Prav tako je iz omenjene študije razbrati, da se slovenščina iz javne rabe umika in jo je le redko mogoče uporabljati zunaj družine. »Slovenščina je na Koroškem drugi deželni jezik in je v preteklosti v določenih situacijah oz. okoljih zagotovo veljala kot primarno sredstvo sporazumevanja. Vendar so po mnogih letih kratenja jezikovnih pravic manjšinskega naroda take enojezične govorne situacije v slovenščini kot jeziku okolja tako rekoč izginile.« (Volavšek Kurasch 2021: 29)

Študentke in študenti imajo s tem omejene možnosti rabe slovenščine ter s tem tudi možnosti komuniciranja z govorkami in govorci slovenščine na izredno visokih jezikovnih ravneh (po SEJO ravni C) v javnem govornem položaju, kjer se predvideva tudi zborna raba slovenščine. Na tem mestu je pomembno omeniti tudi sociokulturni učinek oz. čustveno noto ob prepoznavanju/zaznavanju govorce in govorca slovenščine. Tako meduniverzitetno povezovanje znotraj države kot tudi čezmejno povezovanje z univerzami spodbujata ne le opolnomočenje govork in govorcev slovenščine v Avstriji, ampak stremita tudi k osveščanju in zavedanju skupnega kulturnega in jezikovnega prostora.

Zavedanje medkulturnosti ter večjezičnosti družbe in posameznikov tako doprinesejo/doprinašajo oz. uresničujejo smernice *Skupnega evropskega jezikovnega okvira*: učenje, poučevanje, ocenjevanje (v nadaljevanju SEJO) – Dodatek (2023), na katerega se v izrazito jezikovno heterogeni situaciji na tem področju tudi opiramo:

»SEJO je namenjen promociji kakovostnega raznojezikovnega izobraževanja, omogočanju večje družbene mobilnosti ter spodbujanju refleksije in izmenjave med strokovnjaki jezikovnega področja za razvoj kurikulov ter na področju izobraževanja učiteljev. SEJO s svojim metajezikom vsem državljanom v večjezični in medkulturni Evropi omogoča

razpravljanje o kompleksnosti jezikovnega znanja, odločevalcem izobraževalnih politik pa, da reflektirajo skladnost in preglednost učnih ciljev in izidov. Namen SEJA pa nikoli ni bil, da bi se moral uporabiti v funkciji nadzora instrumentov za ocenjevanje.» (SEJO – Dodatek 2023: 9)

2 Metoda izkustvenega učenja

Ravno izbira drugačnih oblik dela in učnih metod pri čezmejnem sodelovanju študentk in študentov, kjer se prepletajo jezikovne, družbene/kulturne pa tudi medijske vsebine, ki bi jih kar se da spodbudile k samostojnemu študiju in jih usmerile v prakso ter aktivno rabo slovenščine, se je zdela izredno smiselna. Zgledovali smo se po klasifikaciji učnih metod po Tomić (2003), ki zajema štiri sklope, in sicer: a) verbalno-tekstualne metode; b) ilustrativno-demonstracijske metode; c) laboratorijsko-eksperimentalne metode; č) metode **izkustvenega učenja**. Osrednja metoda, izbrana za izvedbo ekskurzije, je bila metoda izkustvenega učenja.

»Izkustveno učenje izhaja iz prepričanja, da imajo neposredne izkušnje v izobraževalnih procesih posebno vrednost, tj. da bodo učeči se posamezniki in posameznice, ki spoznavajo nove koncepte, veščine in vrednote, te lažje ter bolje razumeli, če se vsaj občasno umaknejo od knjig, učbenikov in klopi ter stvari, o katerih se učijo, tudi doživijo.« (Banjac idr. 2022: 7)

Začetnik teorije izkustvenega učenja Kolb (v Banjac idr. 2022: 14) pojasnjuje, da je teorija osredinjena na učenje z izkušnjami in preko izkušenj, prav to pa je njena posebnost. Pri tem smo se osredinili na študentke in študente ter upoštevali njihovo predznanje in pridobljene izkušnje.

Banjac idr. (2022: 16–17) predstavljajo/ločujejo štiri različne faze.

»I. Konkretna izkušnja. Pri tej gre za izvedbo neke aktivnosti ali doživetja. Načeloma tu učenci ne opravljajo eksplisitne refleksije (čeprav seveda v ozadju že poteka).

II. Refleksivno opazovanje. Ta faza pomeni, da se učenci vrnejo k začetku konkretne izkušnje iz predhodne faze in jo skušajo premisliti. Pri tem smo pozorni na ideje, vrednote, iz katerih smo izhajali, veščine, ki so bile uporabljene, znanja, na katera so se učenci naslonili oziroma iz katerih so izhajali itd.

III. Abstraktno konceptualiziranje. V tej fazi skušajo učenci vse, kar je bilo premišljeno v prejšnji fazi, posplošiti in prevesti v abstraktnejše koncepte ali zaključke. Slednji morajo imeti implikacije tudi za nadaljnje aktivnosti.

IV. Aktivno eksperimentiranje. Ta faza omogoča obvladovati novo pridobljena razumevanja in znanja. Učenje ima v tej fazi obliko dejavnosti, s katero se preizkuša pridobljena vednost in dosega nek vpliv ali sprememba določenega stanja.«

2.1 Ekskurzija kot oblika izkustvenega učenja

Z ekskurzijami kot metodo izkustvenega učenja se ukvarjajo zlasti strokovnjaki s področja zgodovine in geografije. Za obe stroki je značilno, da se na ekskurziji raziskuje tako sam prostor kot tudi elemente komunikacije in delovanja v tem prostoru. V SSKJ² (Fran.si) je ekskurzija definirana kot »izlet, obiske s poučnim namenom: delati, prirejati ekskurzije v tovarne; iti na ekskurzijo; šolska ekskurzija / študijska ekskurzija // *udeleženci takega izleta, obiska*: sprejeti ekskurzijo«, v SP 2001 (Fran.si) pa kot »poučni izlet«. Snov v *Slovenskem etimološkem slovarju* (Fran.si) pojasnjuje »ekskúrz -a m 'oddaljitev od glavne téme' (20. stol.), ekskúrzija 'poučen izlet' in poda razlago »[t]ujka, prevzeta (eventualno prek nem. Exkurs, Exkursion) iz lat. excursus 'izlet', excursiō v enakem pomenu, kar je sestavljeno iz ex 'iz' in cursus 'tek' (He, 148). Pomensko podobno je motivirano izlēt.« Še natančneje jo definira *Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja* (Termania.net):

»[...] ekskurzija, (en) excursion, (de) Exkursion, je izlet s poučnim namenom, ki ima pomembnimi izobraževalnimi in vzgojnimi cilji. Učne ekskurzije se izvajajo zato, da bi v naravi oz. v drugih avtentičnih okoljih (tovarnah, inštitutih, muzejih, kmetijah ...) preučili določene dele učnega načrta, ki jih ne bi bilo mogoče tako učinkovito spoznati v učilnici. Poznamo več vrst učnih ekskurzij, ki jih delimo po različnih kriterijih, glede na kraj izvedbe, trajanje ekskurzije, predmetno usmerjenost ekskurzije in glede na stopnjo obdelovanja učnih tem, kjer razlikujemo pripravljalne ali uvodne ekskurzije, nadalje ekskurzije v samem poteku obdelovanja tem ter zaključne ekskurzije.«

Bezjak (1999) v Kelemina (2015: 3–4) navaja tri vrste ekskurzij: *strokovno*, kjer učeče se in učeči se dopolnjujejo svoje teoretično znanje, *informativno*, kjer učeče se in učeči se sprejemajo nove informacije, pridobivajo nekaj, česar še ne vejo, ter *šolski izlet*, ki je sicer namenjen zabavi in razvedrilu, učeče se in učeči se pa kljub temu sprejemajo nova znanja. Nadalje opredeljuje ekskurzije tudi na čas trajanja, učni predmet, število udeleženk in udeležencev in geografski prostor.

»Študijske ekskurzije in gostujoča predavanja so oblika izkustvenega učenja, ki je časovno veliko krajša in traja le en dan oziroma eno predavanje ter jo je zato mogoče enostavno vključiti v šolski pouk ter zastavljen učni načrt (Belisle idr. 2020). Študijske ekskurzije lahko pomembno pomagajo premostiti omejitve formalnega izobraževanja v okviru razreda in hkrati izkusiti resnično življenje z novo izkušnjo učenj.« (Gomez-Lanier 2017 v Banjac idr. 2022: 82)

2.2 Ekskurzija kot vrsta predavanja v študijskem programu

V študijskem načrtu prvostopenjskega bolonjskega študija (BA) slavistike na celovški univerzi (*Curriculum⁵ für das Bechelorstudium Slavistik* 2017: 12) je »[...] ekskurzija lahko samostojna vrsta predavanja, ki na kraju samem obravnava specifične vsebine /.../«. ⁶ Metoda izkustvenega učenja na terenu, kot je ekskurzija, zahteva od izvajalke in izvajalca/nosilke in nosilca natančno zastavitev ciljev ter doseganje kompetenc in upoštevanje vseh faz dela po Marentič Požarnik (2000): a) fazo načrtovanja, b) uvodno fazo, c) fazo aktivnosti, č) fazo analize, d) fazo povzetka in transferja, e) fazo evalvacije. Pripravo pedagoškega procesa izkustvenega učenja in samo pripravo prostora izvedbe usmerjata zunanja ali širša priprava, ki je sestavljena iz naslednjih elementov: predhodna priprava, izvedba ekskurzije ter pregled opravljenega dela; notranja ali ožja priprava, ki jo sestavljata dva elementa: tehnična in vsebinska priprava (prim. Potočnik 2017: 845).

Aktivno vlogo študentk in študentov v študijskem oz. učnem procesu ter osredinjenost študijskega procesa na študentko in študenta oziroma izhajanje iz študentk in študentov se zgodi že v fazi načrtovanja in uvodni fazi pred ekskurzijo, ki po definiciji v študijskem načrtu celovške univerze za prvostopenjski študij slovenščine (*Curriculum für das Bechelorstudium Slavistik* 2017: 12) sodita v znanstveno predhodno pripravo na ekskurzijo (v nem. *wissenschaftliche Vorbereitung*), kjer se študentke in študenti seznanijo s temo ekskurzije in temami delavnic, poiščejo in preštudirajo znanstveno in strokovno literaturo, zasnujejo in izdelajo težišče delavnice (slednje je lahko glede na okoliščine deloma tudi vodeno); aktivna faza poteka na ekskurziji oz. pri izvedbi ekskurzije; faza analize, povzetka ter evalvacije in refleksije poteka tako v okviru »peer-to peer« (medvrstniško vrednotenje) na

⁵ Uradnega prevoda kurikulumov v slovenščino ni.

⁶ Lastni prevod izseka iz nemškega besedila, saj študijski načrti na celovški univerzi niso prevedeni v slovenščino: »Exkursionen (EX) sind Lehrveranstaltungen, die Spezialthemen vor Ort behandeln. Bei durchschnittlich 8 Arbeitsstunden pro Exkursionstag hängt die ECTS-Vergabe von der Dauer der Exkursion einschließlich der Vor- und Nachbereitung ab.« (*Curriculum für das Bechelorstudium Slavistik* 2017: 12)

ekskurziji, kakor tudi pri znanstveni diskusiji po ekskurziji (v nem. *Wissenschaftliche Nachbesprechung/Nachbereitung*), bodisi v okviru predstavitve javni skupnosti na inštitutu ali v okviru univerze bodisi kot del pisnega zaključka obveznosti posameznega predmeta v obliki zbirnika, del jezikovnega listovnika.

3 Interdisciplinarna strokovna ekskurzija v okviru čezmejnega meduniverzitetnega sodelovanja

Na Inštitutu za slavistiko Univerze v Celovcu so interdisciplinarne strokovne ekskurzije že vrsto let obogatitvena in uveljavljena ponudba rednega študijskega programa na prvi bolonjski (BA) in drugi bolonjski stopnji (MA) sledečih smeri, to so: nepedagoške in pedagoške smeri slovenščine, nepedagoške smeri ruščine in bošnjaščine/hrvaščine/srbščine, s sinergijami z graško slavistiko pa tudi obe pedagoški smeri. Potreba in želja po ustvarjalnosti, usvajanju dodatnih jezikovnih kompetenc na tematskih področjih, ki sicer v programu rednega študijskega procesa redkeje pridejo na vrsto oz. so specifične glede na jezik, smo se pri prvotni zasnovi teh omejili na študentke in študente slovenščine z Univerze v Celovcu, Univerze Karla in Franca v Gradcu ter Univerze na Dunaju. K mreženju študentk in študentov (pa tudi profesorice in profesorjev) ter dvigu motivacije za tovrstne dejavnosti doprinese tudi čezmejno meduniverzitetno sodelovanje.

3.1 Vsebinska in tehnična priprava ekskurzije

Čezmejno univerzitetno povezovanje in udejstvovanje na strokovnih ekskurzijah predvideva poglobljeno notranjo pripravo, kjer tako vsebinsko kot tehnično (prim. Potočnik 2017: 845) pripravimo samo izvedbo dejavnosti, ki pa zagotovo izkoriščajo specifična vsebinska težišča posameznih inštitucij ter se tako komplementarno dopolnjujejo in nadgrajujejo. Celovška slavistika je do oddaje prispevka po predstavljenem konceptu zasnovala in izpeljala naslednje interdisciplinarne strokovne ekskurzije na avstrijsko Štajersko v Pavlovo hišo v Potrni, kjer deluje slovenski kulturni in transkulturni center. Širitev in obogatitev programa s čezmejnim meduniverzitetnim sodelovanjem je zahtevala še natančnejšo vsebinsko in tehnično pripravo, razmislek o rabi metajezika ter o medpredmetnem in medkulturnem učenju.

I. 2018: *Živeti in doživeti slovenščino na avstrijskem Štajerskem*,⁷ Pavlova hiša (3.–5. 5. 2018). Cilj prve tridnevne ekskurzije je bil tako vsaj trojen: spoznati in doživeti slovensko živečo manjšino na tem področju ob zavedanju pomena slovenščine kot deželnega jezika ter meje in sosedskega jezika ob izkoriščanju bližine Slovenije, ves čas komunicirati v slovenščini in med sabo povezati študentke in študente slovenščine na avstrijskih univerzah (Univerza v Celovcu, na Dunaju, v Gradcu). V ospredju t. i. koncepta »*cross-border*« je dvajset študentk in študentov svoje jezikovne kompetence preizkušalo in nadgrajevalo v različnih delavnicah: gastronomski, literarni in prevajalski. Gastronomska sekcija je pod strokovnim vodstvom poskrbela za spoznavanje kuharske leksike in jezikovnih struktur ter polne želodce v duhu lokalne kuhinje; prevajalska je med kolegicami in kolegi izmenjala prevajalske poglede ob vnaprej pripravljenih prevodih del Ivana Cankarja; literarna pa je pisala kreativna besedila in poskušala slediti povodnemu možu v reki Muri. Pri spoznavanju same regije v Avstriji smo se osredinili na lokalne »podjetnike« (oljar, ki je še tudi edini slovensko govoreči pripadnik slovenske narodne manjšine na avstrijskem Štajerskem, in pivovar iz Slovenije, ki je zaradi poenostavljenih birokratskih postopkov odprl podjetje v tem predelu), ki so povezani s slovenščino in slovenstvom, na slovenski strani Radgonskega kota pa smo s spustom po Muri doživeli mogočnost in pomen reke Mure ob spoznavanju kulturne dediščine plavajočega mlina. Skupne pevske vaje s hišnim pevskim zborom Pavlove hiše so nadvse razgrele srca udeleženk in udeležencev, da so se še tesneje med sabo spoznale in spoznali in povezale in povezali ter tako nekatere in nekateri še lažje prenočevale in prenočevali v šotorih na travniku pred Pavlovo hišo.

II. 2019: *Steiermark/Štajerska reloaded*, Pavlova hiša, (6.–8. 5. 2019), je bila prva tovrstna dvodnevna ekskurzija s čezmejnim sodelovanjem študentov in študentk Univerze v Celovcu in Univerze v Mariboru z osredinjenjem na jezikovno krajino ter uzaveščenjem raznolikosti širšega kulturnega prostora ob upoštevanju ranljivih skupin v družbi ter medpredmetnega in medkulturnega učenja (o slednjem podrobneje v točki 3.3). Po metodi izkustvenega učenja Marentič Požarnik (2000) smo upoštevali sledeče faze: a) faza načrtovanja – študentke in študenti so v našem primeru sami izbrali temo delavnice na ekskurziji ter preštudirali relevantno literaturo; b) uvodna faza – zasnovali in sooblikovali vsebino delavnic; c) faza aktivnosti – sodelovali v delavniških aktivnostih v Potrni, npr. posneli prispevek v

⁷ Projekt je finančno podprl Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu.

studiju v okviru delavnice »Govoranca«; napisali literarni prispevek v delavnici Kreativno pisanje z naslovom »Avanti, garda!«; skuhali kosilo za vse udeležence in udeležence na podlagi vnaprej pripravljenega menija na podlagi izbranih receptov te regije; č) analizirali govorne, pisne in kulinarčne prispevke in d) faza povzetka ter transferja – posnetek ter pisni sestavek in kulinarčni izdelek predstavili pred kolegi študenti in komentirali delo ter predlagali morebitne izboljšave; e) faza evalvacije – najprej so podali oceno prispevka sami deležniki ekskurzije, sledila je ocena kolegic in kolegov ter nosilke in nosilca delavnice oz. predmeta.

»Ker dijaki v procesu učenja dejavnosti načrtujejo, izvajajo in reflektirajo, predlagajo in udeležajo tudi ustvarjalne in inovativne rešitve, ki vplivajo na njihova življenja in okolje ter na okolje in življenja drugih. To namreč ustvarja pogoje za številne socialne inovacije, ki pomembno in kakovostno vplivajo na življenje v skupnostih.« (Banjac idr. 2022: 96)

Številčno manjša zasedba si je tako sama pripravljala vse obroke s pridihom popolne ustvarjalnosti (tudi pri poimenovanju le-teh), v neznano kolesarila ob reki Muri, doživela predstavitev hiše penin v Radgoni v slovenščini, sodelovala z intervjuji pri oddajanju Radia Agora v živo, pela s hišnim zborom, prisluhnila predstavitvi tipank mariborskih kolegic in kolegov ter se preizkušala v pisanju konstruktivistične in dadaistične poezije. V nočnih urah se je Pavlova hiša prelevila v hotel »spalkarjev« (študentke in študenti so prespali v spalnih vrečah), ki so se razporedili na galerijo razstavišnega prostora, med knjižne police in v sejno sobo. Sicer deževno vreme ni zastrlo prijetnega vzdušja in ustvarjanja nepozabnih spominov.

III. 2022: *Slavistične šivarije*; Pavlova hiša, (6.–7. 5. 2022). Ekskurzije so se udeležili študentke in študenti Univerze v Celovcu, na Dunaju, v Gradcu ter učenske in učenci Pouka slovenščine kot prvega jezika v Gradcu.⁸ Cilj dvodnevne ekskurzije je bil spoznati redno dejavnost Pavlove hiše, zato je bilo v ospredju literarno branje v slovenščini, radijska delavnica z radijem Agora ter otvoritev dvojezične razstave slovenske (Manice K. Musil) in avstrijske (Helge Bansch) ilustratorke. Spoznali pa smo primer dobrega čezmejnega sodelovanja med muzejema v Radgoni (vodenje v slovenščini) in Gornji Radgoni ter še podrobneje in globlje uzavestili zgodovinska dejstva tega prostora.

⁸ Pouk slovenščine kot prvega jezika v Gradcu poteka na prostovoljni osnovi enkrat na teden po dve šolski uri za vsako skupino (za dve skupini 4 šolske ure na teden) za potomce Slovencev in Slovenecov različnih generacij (pouk obiskujejo tudi pripadnice in pripadniki slovenske narodne manjšine z avstrijske Koroške).

»Neposredno opazovanje zgodovinskih spomenikov v naravi, muzejih ter arhivih je za posredovanje zgodovine velikega pomena. Veliko učencev pravilno razume določene pojave in procese šele takrat, ko si jih ogledajo na terenu. Kljub temu da so danes na razpolago številni učni pripomočki (slikovno gradivo), ne morejo nadomestiti dobro pripravljene ekskurzije.« (Ivanšek 1994: 38–42 v Potočnik 2017: 845)

»Vsaka ekskurzija ima določene vzgojno-izobraževalne cilje, ki bi jih lahko strnili:

- razvijanje mišljenja z opazovanjem, primerjanjem, sklepanjem itd.,
- razvijanje mišljenja in sposobnosti samostojnega učenja in raziskovanja: zbiranje gradiva, urejanje, uporaba ustreznih raziskovalnih metod, delo z zgodovinskimi viri, statistična obdelava podatkov, opazovanje, analiziranje in sintetiziranje slikovnega in pisnega gradiva ter poročanje,
- razvijanje sposobnosti časovne orientacije in prostorskih predstav,
- spoznavanje sposobnosti časovne orientacije in prostorskih predstav,
- spoznavanje naravne in kulturne zgodovinske dediščine Slovenije,
- navajanje dijakov na delo v skupini in na posameznikovo individualno odgovornost za svoj del naloge.« (Potočnik 2013a: 18 v Potočnik 2017: 845)

3.2 Metajezik na ekskurziji

Ključno vodilo pri izvedbi ekskurzije je bilo »potopitev v slovensko jezikovno kopel«,⁹ zato se ekskurzije lahko udeležijo slovenisti nepedagoške in pedagoške smeri nezačetniških tečajev slovenščine.¹⁰ Prijavljene udeleženke in udeleženci na ekskurzijo/-e iz Avstrije so v glavnini študentke in študenti, ki so že srednjo šolo obiskovali v Avstriji ter tako usvajali slovenščino po avstrijskem učnem načrtu (bodisi za dvojezične in enojezične srednje šole¹¹ s slovenščino bodisi srednje šole, na katerih je ali ni organiziran pouk slovenščine). Njihova jezikovna raven slovenščine je zelo različna, možnost za uporabo slovenščine v javnih govornih položajih pa redka oz. omejena na določene situacije. Funkcionalna raba slovenščine je zato še toliko večji izziv, kadar se študentke in študenti srečujejo z govorkami in govorci slovenščine, ki so na izrazito različnih jezikovnih ravneh. SEJO – Dodatek (2011: 75) navaja sporazumevalne teme, ki jih umerja klasifikacija *Threshold Level 1990*, sedmo poglavje, in sicer so sledeče:

⁹ Metajezik na študiju slovenščine na celovški univerzi je pri skupnih jezikoslovnih predavanjih za vse študijske smeri na slavistiki (ruščina, bošnjaščina/hrvaščina/srbščina (v nadaljevanju BHS) ter slovenščina) pogosto le nemščina, izjema le takrat, kadar se na predavanja pedagoškega študija slovenščine prijavijo izključno slovensko govoreči študenti, kar pa je v zadnjih nekaj letih redkost.

¹⁰ Po SEJO so to jezikovne ravni A.

¹¹ Termin *srednja šola* se uporablja z vidika Slovenije. V Avstriji je uradno poimenovanje *srednja šola* rezervirano za v Sloveniji okviro drugo in tretje vzgojno-izobraževalno obdobje, v nem. *Mittelschule*.

»1. osebna identiteta; 2. stanovanje in bivanje; 3. vsakodnevno življenje; 4. prosti čas in razvedrilo; 5. potovanje; 6. odnosi z drugimi ljudmi; 7. zdravje in telesna nega; 8. izobraževanje; 9. nakupovanje; 10. hrana in pijača; 11. storitve; 12. kraji; 13. jezik; 14. vreme. Navedeni tematski sklopi pa se potem še delijo v podkategorije. Pri usvajanju jezika v obmejnem prostoru z Avstrijo je izrednega pomena metoda dela z avtentičnimi slovenskimi besedili. »Učitelj ob temah izbere ustrezna besedila, npr. krajša ali prirejena dialoška besedila, preprostejša ali prirejena besedila iz mladinske periodike, preprostejša funkcionalna besedila (gl. predlagana besedila ob posameznih temah) in na R2 tudi preprostejša oziroma prirejena strokovna besedila« (Učni načrt za dijake tujce 2010: 11).

Na vseh navedenih ekskurzijah so študentke in študenti sodelovali v delavnicah v slovenščini, kjer so pisali kreativna besedila, brali ter interpretirali umetnostna in neumetnostna besedila na različne teme ali pa sodelovali v intervjujih v živo na Radio Agora.

3.3 Medpredmetno in medkulturno učenje

Posebnost na področju medpredmetnega in medkulturnega učenja je bila ekskurzija *Štajerska/ Steiermark reloaded*, ki je bila zelo pomembna tudi za študentke iz Maribora, saj so tako lahko predstavile projekt *Poslušam in tipam* (PiT), namenjen slabovidnim in slepim, ki so ga izvedli na Oddelku za prevodoslovje FF UM pod vodstvom¹² Alenke Valh Lopert. Projekt,¹³ ki prinaša v nabor že sicer unikatnih del za slepe in slabovidne tudi dodano vrednost, saj je poleg povečanega tiska, brajevega zapisa in tipane ilustracije besedilo prevedeno v angleščino in nemščino, vsaki od knjig pa je dodana tudi zgoščenka s posnetki, in sicer v krajši različici (skrajšale s soglasjem avtorja študentke) in v izvorni daljši (kot jo je zapisal avtor). Poudariti velja, da sta avtorske pravice za besedilo Igor Plohl in Založba Pivec odstopila za ta namen. Študentke in študent različnih študijskih programov s Filozofske fakultete, Pedagoške fakultete in Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko Univerze v Mariboru¹⁴ so na osnovi objavljenega besedila Igorja Plohla *Lev Rogi najde*

¹² Pedagoške mentorice v projektu so bile tudi Jerneja Herzog (Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru), Aksinja Kermauner (Pedagoška fakulteta, Univerza na Primorskem) in Tatjana Welzer Družovec (FERI, Univerza v Mariboru).

¹³ Trajal je od 15. 2. 2019 do 14. 6. 2019 pod vodstvom Alenke Valh Lopert (Oddelek za prevodoslovje, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru) in je bil del programa »Projektno delo z negospodarskim in neprofitnim sektorjem v lokalnem in regionalnem okolju – Študentski inovativni projekti za družbeno korist 2016–2020«, ki sta ga sofinancirala Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije in Evropski socialni sklad Evropske unije.

¹⁴ Sodelujoče študentke in študent: Leona Nikolaš, Saša Ul, Agnes Kojc (Medjezikovne študije, FF UM); Sarah Jerebic (Slovenski jezik in književnost, FF UM); Urška Lešnjak, Sara Cetl (Likovna pedagogika, PEF UM), Tina

srečo, ki je kot slikanica izšlo pri Založbi Pivec,¹⁵ izdelali tri unikatne tipanke v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku ter ustrezne zvočne posnetke kot priloge.

Tabela 1: Primer fotografij tipane ilustracije iz tipanke *Lev Rogi najde srečo*

Vir: lasten

Potek dela v projektu je podrobneje prikazan v nadaljevanju.

Študentke jezikoslovja in študentka medijskih komunikacij so poskrbele za krajšanje besedila, primerne za tipanko, za prevod v nemščino (*Rogi der Löwe findet Glück*) in angleščino (*Rogi the Lion Finds Happiness*), jezikovni pregled ter za govorno realizacijo zvočnih posnetkov.

Študentki likovne pedagogike sta zasnovali tipne ilustracije, izdelali pa sta jih ob sodelovanju študentk predšolske vzgoje in tudi drugih kolegic.

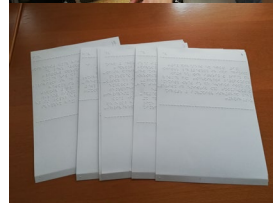
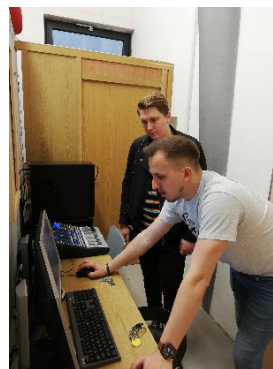
Janžekovič, Andrejka Pek (Predšolska vzgoja, PEF UM); Sara Zmrzlak, Klemen Polanec (Medijske komunikacije, FERI UM).

¹⁵ Strokovna sodelavka, predstavnica partnerjev v projektu, je bila Zala Stanonik, urednica pri Založbi Pivec.

Študent medijskih komunikacij je skrbel za snemanje in zvočne posnetke.

Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Maribor¹⁶ je omogočilo natis v brajevi pisavi.

Univerzitetna založba Univerze v Mariboru je kot prijavitelj projekta tipanke izdala, na voljo so na povezavi <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/455>. Prav tako tudi zvočni posnetki.

E-knjiga (slv) [↗](#)

E-knjiga (ang) [↗](#)

E-knjiga (nem) [↗](#)

Zvočna knjiga (slv) [↗](#)

Zvočna knjiga (ang) [↗](#)

Zvočna knjiga (nem) [↗](#)

Slika 1: Predstavitev poteka dela v okviru projekta

¹⁶ Strokovna sodelavka, predstavnica partnerjev v projektu, je bila Darinka Lozinšek (predstavnica Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije).

Aksinja Kermauner in Jerneja Herzog, strokovnjakinji na področju tipank, poudarjata, da je bil to prvi tovrsten (večmedijski) poskus v slovenskem prostoru.

Študentke so se morale po merilih za ekskurzijo pripraviti, in sicer glede na:

- (1) ciljno publiko – študentke, študenti;
- (2) predmet predstavitve: tipanka (tipana knjiga), zvočna knjiga: tipanka in s tem povezano krajšanje besedila, prevajanje, lektoriranje, snemanje ...;
- (3) medpredmetne povezave: likovna umetnost, slovenščina, nemščina, angleščina, medijske komunikacije;
- (4) cilje: kot naravni govorniki jezikoslovci predstaviti izdelek za ranljivo skupino – slabovidne in slepe.

Njihovo delo je zajelo:

- a) faza načrtovanja: doma – priprava fizičnega gradiva (3 tipanke), preverjanje spletne povezave do e-knjig in e-posnetkov;
- b) uvodna faza: na mestu predstavitve – razpored gradiva na mestu predstavitve;
- c) faza aktivnosti: na mestu predstavitve – predstavitev projekta, udeležencev, poteka dela in javne predstavitve v UKM; intervju za Radio Agora;
- č) faza analize: doma – preverjanje zadanih ciljev (zadovoljstvo s predstavitvijo in odzivom) in medija;
- d) faza povzetka ter transferja: doma – želijo si več podobnega strokovnega druženja, fasciniral jih je tudi sproščen in spoštljiv odnos s profesorji/profesoriciami (to se jim je zdelo zelo spodbudno);
- e) faza evalvacije: doma – ekskurzijo so ovrednotile kot izjemno izkušnjo, predvsem kot sodelovanje s študentkami/študenti istih smeri v tujini, izmenjavo mnenj, kot pridobitev novih znanj in zlasti kot potrditev dobrega lastnega dela s strani kolegov/kolegic iz tujine.

Študentke in študenti iz Celovca so ob predstavitvi projekta usvajali nove poglede na svet komuniciranja slepih in slabovidnih, usvojili nove termine (npr. tipanka), spoznali postopke prilagajanja/krajšanja besedila, se mojstrili v prevajanju in lektoriranju, snemanju besedila, se seznanili z načini izbire bistva za tipno ilustracijo, spoznali ustrezne materiale za izdelavo tipne ilustracije in s postavitvijo tipne

ilustracije v prostor v knjigi. Veliko izkušenj pa so pridobili predvsem na osnovi medpredmetnih povezav – med likovno umetnostjo, slovenščino, nemščino, angleščino, medijskimi komunikacijami ter razumevanjem komuniciranja slabovidnih in slepih.

4 Zaključek

Interdisciplinarna strokovna ekskurzija kot ena izmed oblik izkustvenega učenja je kot učna metoda privlačno motivacijsko sredstvo, ki razvija temeljne kompetence sodobnega človeka in v ospredju postavlja tudi pomen mreženja in čezmejnega (meduniverzitetnega) sodelovanja. Poleg osrednje rdeče niti vseh navedenih ekskurzij je bila v ospredju tudi metoda »jezikovne kopeli«, saj so vse dejavnosti potekale v slovenščini, hkrati pa smo dodali tudi tiste vsebine, zlasti kreativne, ki jim je sicer med rednim študijskim programom namenjeno manjše število ur ter se tako lahko tukaj razširijo ali na novo realizirajo. Spodbujanje in izvajanje dejavnosti v slovenščini pa pomeni tudi uresničevanje enega izmed ciljev *Resolucije*.

Literatura

- Marinko BANJAC, Klavdija ŠIPUŠ, Darja TADIČ, Špela RAZPOTNIK, Meta NOVAK, Damjan LAJH, Tomaž PUŠNIK, 2022: *Izkustveno učenje: od teorije k praksi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo: Fakulteta za družbene vede.
https://www.zrss.si/pdf/BEAT_Izkustveno_učenje.pdf (8. 7. 2023).
- Jožica BEZJAK, 1999: *Didaktični model strokovne ekskurzije za naravoslovje in tehniko*. Ljubljana: DZS. *Curriculum für das Bachelorstudium, Lebramt Sekundarstufe Allgemeinbildung, Bachelor Programme for Teacher Education for Secondary Schools (General Education). Curriculum 2019 in der Fassung 2021*.
https://www.lehramt-so.at/wp-content/uploads/2021/08/1_Bachelorstudium-Sek-AB.pdf (18. 6. 2024).
- Curriculum für das Bachelorstudium Slavistik*, 2017. <https://www.aau.at/wp-content/uploads/2020/05/Mitteilungsblatt-2019-2020-20-Beilage-23.pdf> (8. 5. 2023).
- Fran. Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramoviša ZRC SAZU. *Fran.si* <https://fran.si/> (8. 7. 2023).
- Drago IVANŠEK, 1994: Pomen ekskurzij za vzgojno-izobraževalno delo. *Zgodovina v šoli* 4, 38–42.
- Sandra KELEMINA, 2015: *Ekskurzija kot učna metoda*. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru. Fakulteta za naravoslovje in matematiko. Oddelek za tehniko.
<https://dk.um.si/Dokument.php?id=83711&lang=slv> (15. 7. 2023).
- Jernej KLJUČEVŠEK, 2022: Oblikoslovje pri poučevanju slovenščine na Univerzi na Dunaju. *Slovenščina kot drugi in tuji jezik*. Ur. Simona Pulko, Melita Zemljak Jontes. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. (Mednarodna zbirka Zora, 149). 125–138.
<https://doi.org/10.18690/um.ff.12.2022.9> (8. 5. 2023).
- Mihaela KNEŽ, Matej KLEMEN, Katja KRALJ, Damjana KERN, 2010: *Učni načrt. Tečaj slovenščine za dijake tujce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
https://centerslo.si/wp-content/uploads/2016/08/UN__dijaki_priseljenci.pdf (8. 7. 2023).

- Bernarda VOLAVŠEK KURASCH, 2021: *Slovenščina v novi srednji šoli. Organizacijski okvir, integrativni pouk in leposlovje*. Celovec: Mohorjeva družba v Celovcu. (Smart tourist – Spread The Karawanks).
- Barica MARENTIČ POŽARNIK, 2000: *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Vladimir POLJAK, 1974: *Didaktika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Dragan POTOČNIK, 2017: Sodobne učne metode pri pouku zgodovine. *ANNALES, Series Historia et Sociologia* 27, 837–850.
- Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (RENJPJ 21–25). Sprejel Državni zbor na seji 1. junija 2021. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=RESO123> (7. 11. 2023).
- Marko SNOJ, 2015: *Slovenski etimološki slovar*³. www.fran.si. (19. 3. 2023).
- Svet Evrope, 2023. *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje. Dodatek*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/SEJO.pdf> (1. 11. 2023).
- Študija, *Položaj, raba jezika in perspektive slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Študija OGM*. 2022. https://www.ogm.at/wpcontent/uploads/2022/09/OGM_Endbericht_Volksgruppe_13092_2_slowenisch.pdf (7. 11. 2023).
- Termania.net. *Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja*. Projekt »Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja«. Agencija za raziskovanje RS. 2008–2009. <https://www.termania.net/slovarji/74/terminoloski-slovar-vzgoje-in-izobrazevanja>. (7. 11. 2023).
- Ana TOMIČ, 2003: *Izbrana poglavja iz didaktike*. Razširjena izdaja. 4. natis. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje. (Študijsko gradivo za pedagoško-andragoško izobraževanje, 1).